

Věc: diplomová práce – posudek vedoucího práce

Název diplomové práce:

**Středověká šlechtická sídla na hranicích jižních a středních Čech.
Hrad Šelmberk a jeho archeologický výzkum v roce 2006**

Autor: Bc. František Janda

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Fakulta filozofická

Archeologický ústav FF

r. 2013

Volba tématu

Zvolené téma patří do studia dějin osídlení a hmotné kultury středověkého a postmedieválního období v mikroregionu jižních Čech. Jedná se o pokus archeologicky doložit počátky vrcholně středověkého osídlení na rozhraní jižních a středních Čech a rekonstruovat vývoj i proměny osídlení na hradě Šelmberku na základě dostupných pramenů a odborné literatury.

Téma lze hodnotit jako badatelsky závažné a přínosné především s ohledem na možnost řešit nadregionální souvislosti středověkého osídlení.

Metodologie

Diplomová práce je koncepčně rozdělena do tří tématických bloků, v nichž František Janda použil metodologické postupy, vycházející ze znalosti pramenné základny (písemné pozůstalosti, nálezové zprávy, sbírkové fondy ad.) a odborné literatury. Vedle deskripčních a analytických metod aplikoval i statistické (percentuální přehledy, tabulky, grafy) a komparativní postupy pro prezentaci obecného přehledu o tématu a pro dosažení objektivních závěrů o chronologickém vývoji osídlení v mikroregionu severního Táborska včetně typologických reprezentantů hmotné kultury na vybrané památce (hrad Šelmberk) ve 13. – 17. století.

Práce je doplněna katalogovým soupisem archeologických nálezů, tabulkami, grafy, původní plánovou dokumentací a vlastními fotografiemi. To vše dokládá, že autor podrobně zná prezentovanou lokalitu i analyzovaný materiál z autopsie.

Forma diplomové práce

Absolventská práce obsahuje 177 textových stran v prvním svazku a samostatný druhý svazek příloh s kresbami, fotografiemi, s historickou a terénní dokumentací.

První svazek je znepréhledněn tím, že je do plynulého textu vložen (odděleně na různých místech) katalog kovů (s. 76-81), skla (s. 84-85), užitkové keramiky (str. 100-143) a kachlů (s. 151-160). Po odečtení těchto soupisů, které bylo

vhodnější zařadit do druhého svazku jako přílohy, obsahuje práce 115 stran textu a splňuje tedy požadavky na rozsah diplomové práce. Je členěna do 9 kapitol s připojeným seznamem použitých pramenů, literatury a obrazových příloh.

Koncepce je zřejmá z obsahového přehledu; vedle srozumitelného členění na příslušné kapitoly a podkapitoly je možno rámcově odlišit tři tématické bloky. V první třetině podává autor obecný přehled o dějinách bádání středověkých šlechtických sídel na našem území, ve druhé prezentuje přírodovědné, historické a stavební poznatky o hradu Šelmberku a ve třetí se zaměřuje na analýzu a hodnocení dosud nezpracovaného nálezového fondu z archeologického výzkumu Šelmberku v r. 2006.

Formální stránka diplomové práce zahrnuje vedle rozsahu a koncepčního pojetí i pohled na nezákladnější složky psané odborné stati. Sem patří vedle gramatiky a stylistiky také odkazový aparát a oborová terminologie.

Jazykové vyjadřovací prostředky F. Jandy považuji za dobré s bohatým slovním rejstříkem. Znalost oborové terminologie je pro autora samozřejmostí. Jako nepříliš šťastnou volbu lze označit autorovo posazení celého textu do přítomného času. Některé pasáže – popisující i mnoho set let staré události a historická fakta – tak budí dojem právě probíhajících dějů, což spíše odpovídá textu vědecko-populární knihy, než odborné studie.

Odkazový aparát je v předložené práci normativně správně používaný, je přehledný a srozumitelný. Vedle několika překlepů, vynechaných interpunkčních znamének a 2 hrubých pravopisných chyb je v textu odkazováno 15 titulů, které nejsou zastoupeny v seznamu literatury, a naopak v seznamu literatury je 17 titulů, které se neobjevují v textu. Seznam literatury obsahuje celkem 152 použitých publikačních titulů.

Celkově lze hodnotit formální stránku předložené diplomové práce za splňující požadavky na její obhajobu. Pokud by autor s tématem pracoval dál, doporučuji doplnit a opravit shora uvedené nedostatky v gramatice a citačním aparátu.

Obsah diplomové práce

Předložená práce prokazuje autorovu orientaci v historicko-archeologické problematice zájmového tématu i detailní znalosti studovaného regionu a analyzovaného materiálu.

Protože je autor i širší veřejnosti znám jako dlouholetý odborně fundovaný profesionál v muzeologii, konzervaci archeologického materiálu i terénních archeologických výzkumech, je určitým překvapením, že se v jednotlivých blocích objevují nedostatky, vyplývající patrně z nedostatku času pro rukopisné dokončení a odevzdání diplomové práce. Přestože jsou odborné znalosti tématu a přínos zpracovaného materiálu ze Šelmberku u F. Jandy nezpochybnitelné¹, je

¹ 1/ přímo se podílel na archeologickém výzkumu v r. 2006; 2/ zpracoval písemnou pozůstalost F. Lískovce, který jako první ve 20. století provedl na Šelmberku terénní výzkum; 3/ muzeologicky (evidence II. stupně) zpracoval téměř 5000 ks archeologických nálezů včetně

nutno poukázat na některé pasáže, které by bylo vhodné před dalším zpracováním upravit či doplnit.

V první třetině práce (kap. 3-4) by bylo vhodné podrobněji zpracovat obecnou podkapitulu o sídlech nižší šlechty a u lokálních přehledů (hrady, tvrze ad. v jižních Čechách) doplnit vedle encyklopedické i literaturu regionálních badatelů, kteří k některým v textu uváděným lokalitám publikovali podrobnější historické studie. Revizi bude vyžadovat i přesnější historicko-geografické vymezení zájmového území, označované v textu jako „sídla v okolí Šelmberku“, neboť v předložené práci to není pojato jako hraniční prostor mezi Benešovskem a Tábořskem, ale podle prezentovaných lokalit jako pás, sahající jižně až hluboko za Týn nad Vltavou (Českobudějovicko), k němuž jsou mimo Tábořsko doplňkově přibrány některé lokality na V (Pelhřimovsko), Z žádné a S jen ojedinelé památky z J části okresu Benešov.

Střední část diplomové práce (kap. 5), pojednávající o Šelmberku, jeho historii (s podrobnějším pojednáním o Vítkovcích), přírodních podmínkách a stavebním vývoji hradu, lze považovat za standardně a přehledně zpracovanou. V závěru této kapitoly lze vyzdvihnout autorův přínos ve zpracování přehledu archeologického bádání o Šelmberku, kdy F. Janda vyhodnotil na základě dochované písemné pozůstalosti F. Lískovce dosud nepublikované informace o archeologickém výzkumu hradu v letech 1940-1943 a připojil i přehled o památkových šetřeních na hradě na přelomu 20. a 21. století, jež předcházela archeologickému výzkumu v r. 2006.

Jádrem diplomové práce je třetí (nejobsažnější, str. 74-177) část, kde jsou poprvé prezentovány nálezořá situace a archeologický materiál z výzkumu Husitského muzea v Táboři v r. 2006. Přes obrovské penzum odvedené práce se vztahem k terénní a materiálové dokumentaci (uvedené v katalogovém soupisu a přílohách - užitková a kamnářská keramika, sklo, kovy, kosti) je vidět, že autorovi díky rozsahu pracovního záběru již nezbyl čas vypracovat detailní analýzu a syntézu poznatků (kap. 7-8). To se odrazilo v tom, že – patrně díky rychlosti při kompletaci rukopisu – na sebe v jednom případě odstavce textově nenavazují (s. 164), v druhém byly zařazeny dvakrát (s. 165), u katalogových soupisů chybí provázání s krešbnou a fotografickou dokumentací apod. I když je práce doplněna statistickými přehledy (s. 161-163) a grafy, bylo by vhodné podrobněji rozpracovat i odpovědi na otázky, které si autor sám klade na str. 167. To, kde by bylo možno vidět největší přínos podrobného vyhodnocení nálezořového souboru z r. 2006, naznačují dvě oblasti:

1/ posouzení zásadního archeologického zjištění, že nejstarší stratigrafie (zvl. sonda IV), dokumentované při archeologickém výzkumu v r. 2006, prokázaly existenci osídlení lokality již v polovině až druhé polovině 13. století, tedy

krešbné a fotografické dokumentace, jež předložil v diplomové práci formou katalogu v prvním svazku a obrazových příloh ve druhém svazku atd.

minimálně o půl století dříve, než je zachována první písemná zpráva o hradu (sídliště, předcházející výstavbu hradu nebo prvopočátky šlechtického sídla ?)
2/ podrobnější rekonstrukce životního stylu na hradě v jednotlivých etapách jeho existence, k čemuž lze využít jak stratigrafických terénních poznatků, tak typologického vyhodnocení materiálu.

Závěrečné zhodnocení

S ohledem na shora uvedené doporučuji předloženou diplomovou práci F. Jandy k obhajobě a navrhuji známku:
velmi dobře mínus

Otázky k obhajobě:

1/ O jaký typ nejstaršího vrcholně středověkého osídlení (polovina až druhá polovina 13. století) se v případě Šelmberku mohlo jednat?

2/ Jak zapadají tyto poznatky o osídlení ve 13. století do širšího regionálního (středo-jihočeského) sídelního rámce ?

V Českých Budějovicích 16. 8. 2013

doc. PhDr. Rudolf Krájč, CSc.